

СЕКЦІЯ 7. ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Газуда М.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Ужгородського національного університету
м. Ужгород, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Процес здійснення оцінки ефективності управління природними ресурсами у сфері сільського господарства обумовлюється певними складностями, оскільки пов'язаний із такими причинами: відсутністю чіткого обліку природних ресурсів сільського господарства, особливо їх якісної складової; недосконалістю та недостовірністю статистичної системи економічних, екологічних та соціальних показників; нестабільністю та непередбачуваністю діяльності сільськогосподарських підприємств пов'язаних з особливостями аграрного виробництва взагалі, та регіональними зокрема; різкими змінами кон'юнктури ринку в умовах перманентної економічної кризи; відсутністю дієвої системи оцінки і контролю за якістю виробленої продукції сільськогосподарських підприємств; дублюванням функцій управління і контролю; відсутністю мотиваційного механізму з оцінки ефективності управління особливо екологічної та суспільної складової.

Ефективність будь-якого управління залежить від трьох основних чинників, зокрема системності, методичності і стандартності управлінських функцій. Нині, у процесі використання відновлюваних природних ресурсів у сільському господарстві, актуальності набуває системний підхід щодо прийняття управлінських рішень. Необхідність полягає в обґрунтуванні ефективної системної методології управління, що базуватиметься на прийнятті керівниками виважених рішень із врахуванням взаємозв'язку використання відновлюваних природних ресурсів і збереження навколишнього природного середовища, забезпечуючи при цьому збалансований розвиток системи в цілому. З огляду на відмічене, системна методологія управління повинна стати дієвим механізмом регулювання у сфері використання відновлюваних природних ресурсів сільськогосподарського виробництва, оскільки має всі ознаки надійності, впорядкованості і стабільної збалансованості у взаємозв'язку із складовими компонентами суспільного розвитку.

Зважаючи на відсутність цілісного підходу до формування методології і методики оцінки ефективності механізму управління використанням відновлюваних природних ресурсів у сільському господарстві (МУВВПРСГ), із врахуванням існуючих методичних підходів та досліджень, сформуємо власний підхід до розробки методики оцінки ефективності МУВВПРСГ. За

призначенням і методами розрахунку розрізняють абсолютну та порівняльну ефективність управління, що, у практиці економічних розрахунків, пов'язано з необхідністю вирішення двох взаємозв'язаних завдань [3, с. 531]:

- визначенням і оцінкою рівня ефективності використання окремих видів витрат і ресурсів, економічної ефективності виробництва в цілому (галузі, об'єднання, підприємства), та здійсненням аналізу впливу різних організаційно-технічних заходів на показники діяльності суб'єкту господарювання;

- порівнянням і вибором кращих варіантів нової техніки, технології, організації виробництва.

При цьому, абсолютна економічна ефективність визначається по підприємству в цілому і характеризує загальний ефект (віддачу) від використання ресурсів та витрат, а порівняльна економічна ефективність характеризує економічні переваги одного варіанта над іншими щодо раціонального використання ресурсів та витрат.

Оскільки процес оцінки ефективності МУВВПРСГ є складним, тривалим та динамічним, то доцільно його представити у вигляді послідовних дій систематизованих за етапами. Оцінку ефективності механізму управління відновлюваними природними ресурсами у сільському господарстві слід проводити у п'ять послідовних етапи, а саме: I – підготовчий етап, що передбачає вибір мети, завдань і методів оцінки ефективності використання управління відновлюваними природними ресурсами у сільському господарстві; II – визначення рівня забезпеченості відновлюваними природними ресурсами відповідних територій; III – визначення рівня сталого розвитку відновлюваних природних ресурсів (економічна, екологічна, соціальна ефективність); IV етап – оцінка ефективності управління (менеджменту) відновлюваними природними ресурсами; V етап – визначення ефективності механізму управління відновлюваними природними ресурсами у сільському господарстві.

На підготовчому етапі (I етап) здійснюється вибір мети, завдань, об'єкта, предмета та методів оцінки ефективності механізму управління відновлюваними природними ресурсами у сільському господарстві. Метою оцінки є аналіз кількісних та якісних показників використання відновлюваних природних ресурсів. Об'єктом оцінки виступають процеси та явища, що характеризують процеси управління відновлюваними природними ресурсами у сільському господарстві. Предметом оцінки є ефективність механізму управління відновлюваними природними ресурсами у сільському господарстві.

Основними завданнями оцінки ефективності механізму управління використанням відновлюваних природних ресурсів у сільському господарстві є:

- визначення рівня забезпеченості відновлюваних природних ресурсів відповідними територіями держави;

- виявлення та оцінка критеріїв раціонального використання відновлюваних природних ресурсів у сільському господарстві;

- визначення рівня сталого розвитку відновлюваних природних ресурсів у сільському господарстві;

- оцінка показників ефективності за складовими сталого розвитку відновлюваних природних ресурсів у сільському господарстві;
- оцінка ефективності управління (менеджменту) відновлюваними природними ресурсами у сільському господарстві;
- комплексна оцінка ефективності МУВВПРСГ.

Що стосується методів оцінки, то для оцінки ефективності МУВВПРСГ доцільно використати такі:

- метод «оцінка не використаних резервів», що дасть можливість спрогнозувати майбутній розвиток підприємства за умов підвищення ефективності управління;
- порівняльний метод через порівняння результатів діяльності можна також порівняти ефективність управління окремо взятого підприємства до, скажімо, середньостатистичного;
- метод інтегральних показників, що дозволить комплексно оцінити ефективність механізму за системою економічних, екологічних та соціальних показників.

На II етапі оцінюємо рівень забезпеченості територій відновлюваними природними ресурсами, що сприятиме виявленню особливостей розвитку відновлюваних природних ресурсів, окресленню напрямів їх відтворення, резерви формування.

На III етапі оцінюється рівень сталого розвитку відновлюваних природних ресурсів за показниками, що характеризують економічну, екологічну та соціальну ефективність їх використання.

Так, економічна ефективність в нашому випадку характеризується системою економічних показників, які відображають кількісний об'єм використання відновлюваних природних ресурсів. До них віднесемо величину витрат на відтворення природних ресурсів, рентабельність діяльності сільськогосподарських підприємств, дохід від використання природних ресурсів та інше.

Показники соціальної ефективності вимірюються рівнем задоволення потреб споживачів у тих чи інших відновлюваних ресурсах. Соціальний ефект може виявляється у покращенні умов праці працівників сільськогосподарських підприємств. Показники екологічної ефективності можна вимірювати розмірами території чи акваторії, яка володіє екологічною стійкістю і не піддається впливу господарської діяльності. Екологічний ефект отримуємо в результаті зменшення нераціональності використання природних ресурсів [2].

На IV етапі оцінюємо ефективність управління (менеджменту) відновлюваними природними ресурсами у сільському господарстві. Таку оцінку будемо проводити з точки зору оцінки ефективності реалізацій функцій управління, методів управління, стилів керівництва регулюючими та контролюючими органами управління.

Під час оцінювання системи менеджменту, яка діє в організації, слід розрізняти економічну, організаційну та соціальну ефективність [1, с. 40]. При цьому економічна ефективність менеджменту обумовлює економічні результати діяльності організації при конкретній системі управління. Організаційна – характеризує якість побудови організації, її системи управління, прийняття управлінських рішень, реакцію системи управління на

стреси, конфлікти, організаційні зміни тощо. Соціальна – відображає вплив менеджменту на процеси формування професійних характеристик працівників, у тому числі керівників, формування корпоративного духу, відповідного психологічного клімату в колективі, атмосфери захищеності й причетності до цілей організації, перспектив розвитку соціальних інституцій тощо.

В цілому, ефективність МУВВПРСГ визначається отриманим результатом від використання відновлюваних природних ресурсів (*V eman*).

Запропонований методологічний підхід до оцінки ефективності механізму управління використання відновлюваними природними ресурсами сприятиме виокремленню проблем раціонального використання природних ресурсів у веденні сільського господарства і забезпеченню ефективності його управління.

Список літератури:

1. Гуторов О. І. Теоретико-методологічні основи оцінки ефективності управління // О. І. Гуторов, О. О. Гуторова Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. № 5. Серія «Економічні науки». – 2013. – С. 38-47.
2. Матвійчук Л. Ю. Раціоналізація використання та охорони туристичних ресурсів: діагностика та механізм забезпечення: монографія / Л. Ю. Матвійчук. – Луцьк: Волиньполіграф, 2011. – 340 с.
3. Осовська Г. В. Основи менеджменту / Г. В. Осовська : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : «Кондор», 2003. – 556 с.